

Anna Kalisz

PRAWO PRASOWE

TEORIA I PRAKTYKA

Szczytno 2014

Recenzenci

prof. dr hab. Bogdan Michalski
dr hab. Izabela Nowicka

Redakcja Wydawcy

Anna Bryczkowska
Piotr Cyrek
Wojciech Pączek
Robert Ocipiński

Projekt okładki

Agnieszka Kamińska

Stan prawny na 1 grudnia 2014 r.

© Wszelkie prawa zastrzeżone — WSPol Szczytno 2014

ISBN 978-83-7462-455-2

e-ISBN 978-83-7462-456-5

Druk i oprawa:

Wydział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie

12-100 Szczytno, ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 111

tel. 89 621 51 02, fax 89 621 54 48, e-mail: wwip@wspol.edu.pl

Objętość: 15,39 ark. wyd. (1 ark. wyd. = 40 tys. znaków typograficznych)

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Wstęp	11
Źródła i pojęcia prawa prasowego	13
1. Kalendarium — rozwój ustawodawstwa prasowego w Polsce	13
2. Źródła prawa prasowego	21
3. Pojęcia prawa prasowego	24
3.1. Prawo prasowe	24
3.2. Media i prasa	25
3.3. Dziennik, czasopismo i materiał prasowy	27
3.4. Dziennikarz, redaktor, redaktor naczelny	30
3.5. Redakcja i wydawca	31
3.6. Publikacja	32
4. Zadania prasy	33
5. Wyłączenia z zakresu działania Prawa prasowego	36
Prawo prasowe a Konstytucja RP	39
Prawo prasowe a konwencja europejska	45
Prawa prasy	49
1. Prawo do uzyskania informacji i prawo do odpowiedzi na krytykę prasową	49
2. Prawo do udzielania informacji prasie i prawo do krytyki	55
3. Prawo do publikacji ogłoszeń i reklam	58
4. Prawo do szczególnej ochrony ze strony organów państwa	62
5. Problem dziennikarstwa śledczego	64
Obowiązki prasy	69
1. Obowiązek głoszenia prawdy	69
2. Służba społeczeństwu i państwu. Przestrzeganie linii programowej	71
3. Obowiązek działania zgodnie z etyką zawodową i zasadami współżycia społecznego	72

4. Obowiązek rejestracji dziennika i czasopisma	75
5. Obowiązek zachowania szczególnej staranności przy zbieraniu i wykorzystaniu materiałów prasowych.....	77
6. Obowiązek dbałości o poprawność języka i unikania używania wulgaryzmów.....	84
7. Obowiązek publikacji sprostowań, komunikatów, orzeczeń, ogłoszeń i listów gończych	85
8. Obowiązki związane z autoryzacją materiału prasowego.....	90
9. Obowiązki wynikające z działalności reklamowej.....	95
10. Obowiązek przestrzegania tajemnicy zawodowej	96
11. Obowiązki związane z relacjonowaniem postępowań sądowych	100
Odpowiedzialność prawna prasy	109
1. Kryteria naruszenia dóbr osobistych	109
2. Okoliczności wyłączające bezprawność naruszenia dóbr osobistych.....	114
2.1. Zgoda dysponenta dobra	115
2.2. Wykonywanie prawa podmiotowego	119
2.3. Działanie w celu ochrony ważnego interesu społecznego	121
3. Ochrona dóbr osobistych w prawie karnym.....	123
3.1. Znikoma społeczna szkodliwość czynu zabronionego	124
3.2. Działanie w stanie wyższej konieczności.....	125
3.3. Działanie w błędzie co do ustawowych znamion czynu zabronionego	125
3.4. Działanie w błędzie co do okoliczności wyłączającej bezprawność lub okoliczności wyłączającej winę	126
3.5. Legalna krytyka prasowa — art. 41 ustawy Prawo prasowe	126
3.6. Kontratyp satyry i karykatury.....	130
3.7. Naruszenie czci cytatem. Kontratyp relacji prasowej.....	132
3.8. Działanie w ramach kontratypu dozwolonej krytyki — art. 213 k.k.	135
3.9. Wybrane orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	141
4. Cywilnoprawna ochrona dóbr osobistych	152
4.1. Zasady odpowiedzialności cywilnoprawnej za materiał prasowy	152

4.2.	Zasady odpowiedzialności cywilnoprawnej za czyny dziennikarza popełnione na etapie gromadzenia informacji	156
5.	Roszczenia o ochronę dóbr osobistych	157
5.1.	Roszczenia niemajątkowe.....	162
5.2.	Roszczenia majątkowe	165
6.	Zasady odpowiedzialności karnej	168
6.1.	Przepisy karne przewidujące odpowiedzialność za czyny popełniane na szkodę prasy i mediów (art. 43–44)	170
6.2.	Przepisy karne przewidujące odpowiedzialność za czyny popełniane przez przedstawicieli prasy i mediów (art. 45–49a)	175
6.3.	Przepisy normujące szczególne środki karne (art. 37a) i zabezpieczające (art. 22)	192
6.4.	Przepisy regulujące zasady ponoszenia odpowiedzialności karnej przez redaktora naczelnego (art. 25 ust. 4 i art. 49a)	194
7.	Odpowiedzialność prasy za podstęp. Problem prowokacji dziennikarskiej.....	196
8.	Odpowiedzialność prasy za naruszenie tajemnicy oraz za zagarnięcie dokumentów	199
	Postępowanie w sprawach prasowych	203
1.	Postępowanie cywilne w sprawach prasowych.....	203
2.	Postępowanie karne w sprawach prasowych	214
3.	Postępowanie dowodowe w sprawach o ochronę dóbr osobistych	219
	Organizacje dziennikarskie w Polsce	225
	Wzory pism	233
1.	Postanowienie o zwolnieniu z tajemnicy zawodowej i żądaniu informacji od podmiotu prowadzącego działalność wydawniczą i dziennikarską	233
2.	Postanowienie o wyrażeniu zgody na publikację wizerunku podejrzanego	235
3.	Wezwanie do zaniechania naruszeń dóbr osobistych	237
4.	Wezwanie do usunięcia skutków naruszania dóbr osobistych poprzez złożenie oświadczenia.....	239

5. Pozew o nakazanie złożenia oświadczenia woli o określonej treści oraz o zapłatę sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny w sprawie dotyczącej naruszenia dóbr osobistych	241
6. Wniosek o rejestrację czasopisma.....	244
7. Uchwała Rady Gminy w sprawie wydawania Biuletynu Informacyjnego Gminy.....	246
8. Wyrok w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.....	248
9. Pozew o nakazanie złożenia oświadczenia określonej treści oraz o zapłatę zadośćuczynienia w sprawie dotyczącej dóbr osobistych	252
Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe	255
Wykaz cytowanej literatury	273
Akty normatywne.....	273
Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, sądów apelacyjnych, Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz wojewódzkich sądów administracyjnych z podziałem tematycznym.....	278
Bibliografia	284

Moim Rodzicom

Wykaz skrótów

1. Źródła prawa

- k.c.** — ustawa z 23 kwietnia 1964 r. — Kodeks cywilny, tekst jedn. DzU z 2014 r., poz. 121
- k.k.** — ustawa z 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny, DzU z 1997 r., nr 88, poz. 552 z późn. zm.
- k.k.w.** — ustawa z 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny wykonawczy, tekst jedn. DzU z 1997 r., nr 90, poz. 557 z późn. zm.
- k.p.** — ustawa z 26 czerwca 1974 r. — Kodeks pracy, tekst jedn. DzU z 2014 r., poz. 1502
- k.p.k.** — ustawa z 6 czerwca 1997 r. — Kodeks postępowania karnego, DzU z 1997 r., nr 88, poz. 555 z późn. zm.
- k.p.a.** — ustawa z 14 czerwca 1960 r. — Kodeks postępowania administracyjnego, tekst jedn. DzU z 2013 r., poz. 267
- k.p.c.** — ustawa z 17 listopada 1964 r. — Kodeks postępowania cywilnego, tekst jedn. DzU z 2014 r., poz. 101
- k.p.w.** — ustawa z 24 sierpnia 2001 r. — Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, tekst jedn. DzU z 2013 r., poz. 395 z późn. zm.
- k.r.o.** — ustawa z 25 lutego 1964 r. — Kodeks rodzinny i opiekuńczy, tekst jedn. DzU z 2012 r., poz. 788 z późn. zm.
- k.w.** — ustawa z 20 maja 1971 r. — Kodeks wykroczeń, tekst jedn. DzU z 2013 r., poz. 482 z późn. zm.

2. Organy orzekające

- ETPC** — Europejski Trybunał Praw Człowieka
- NSA** — Naczelny Sąd Administracyjny
- SN** — Sąd Najwyższy
- TK** — Trybunał Konstytucyjny
- WSA** — Wojewódzki Sąd Administracyjny

3. Czasopisma

Biul. PK	— Biuletyn Prawa Karnego
Biul. SN	— Biuletyn Sądu Najwyższego
Cz.PKiNP	— Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
GS	— Gazeta Sądowa
GSP — Prz. Orz.	— Gdańskie Studia Prawnicze — Przegląd Orzecznictwa
KZS	— Krakowskie Zeszyty Sądowe
Legalis	— System Informacji Prawnej Legalis
LEX	— System Informacji Prawnej LEX
OSAW	— Orzecznictwo Sądów Apelacji Wrocławskiej
OSN	— Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNC	— Orzecznictwo Izby Cywilnej Sądu Najwyższego
OSNCP	— Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSPika	— Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OSNKW	— Orzecznictwo Izby Karnej i Wojskowej Sądu Najwyższego
OTK–A	— Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Zbiór Urzędowy, Seria A
OSP	— Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK ZU	— Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Zbiór Urzędowy
PiP	— Państwo i Prawo
POSAG	— Przegląd Orzecznictwa Sądów Apelacji Gdańskiej
PPH	— Przegląd Prawa Handlowego
Prok. i Pr.	— Prokuratura i Prawo
PS	— Przegląd Sądowy
PUG	— Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
R. Pr.	— Radca Prawny
TPP	— Transformacje Prawa Prywatnego

Wstęp

Uwzględniając wszelkie przeobrażenia dokonujące się na przestrzeni lat w ramach zawodu dziennikarza można zauważyć, że współczesne instytucje medialne i ich funkcjonariusze, dziennikarze, wydawcy i właściciele postrzegani są jako ci, którzy stoją na straży demokratyzacji, zwłaszcza w nowoczesnych społeczeństwach, co wyraża się w pełnieniu przez nich roli tzw. psa na łańcuchu (*watch dog*), ustalaniu hierarchii ważności informacji (*agenda setting*) oraz produkcji przekazu. Media nie ograniczają się jednak tylko do przekazywania informacji, ale są jednym z podstawowych aktorów na scenie politycznej, zdolnych do kreowania lub niszczenia politycznych karier oraz stawiania politycznych kwestii¹. W ślad za intensywnym rozwojem środków masowego przekazu podąża rozwój prawa regulującego poszczególne sfery aktywności dziennikarskiej i medialnej. Powoduje to, że opracowania z tej dziedziny prawa dość szybko stają się nieaktualne.

Szkic pt. *Prawo prasowe. Teoria i praktyka*, który oddaję do rąk Czytelników, stanowi kompendium wiedzy z zakresu szeroko pojmowanego prawa prasowego, definiowanego jako ogół norm prawnych regulujących funkcjonowanie mediów, a więc — nie tylko norm ustawy Prawo prasowe, ale również przepisów: ustawy o radiofonii i telewizji, ustawy o Polskiej Agencji Prasowej, ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawie o kinematografii. W celu lepszego zrozumienia aktualnie obowiązujących przepisów prawa przedstawiony został historyczny rozwój regulacji prasowych w Polsce. Interpretując normy prawa prasowego wielokrotnie powoływałam się na dotychczasowy dorobek nauki prawa prasowego, powstałej na gruncie ustawy Prawo prasowe z 1984 roku oraz na orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, wojewódzkich sądów administracyjnych oraz sądów apelacyjnych. Opracowanie wzbogacone zostało ponadto o wzory pism.

Podstawowym celem opracowania jest usystematyzowanie wiedzy z dziedziny prawa prasowego. Opisane problemy teoretyczne i praktyczne

¹ B. Dobek-Ostrowska, R. Wiśniowski, *Teoria komunikowania publicznego i politycznego — wprowadzenie*, Wrocław 2000, s. 119–120.

mogą stanowić także materiał do nauki dla studentów uczestniczących w wykładzie prawa prasowego.

Oddając ten szkic w ręce Czytelników wyrażam nadzieję, że okaże się on przydatny w interpretacji przepisów szeroko rozumianego prawa prasowego.

Anna Kalisz

Źródła i pojęcia prawa prasowego

1. Kalendarium — rozwój ustawodawstwa prasowego w Polsce

Początków idei wolności prasy i innych środków masowego przekazu należy dopatrywać się w czasach związanych z powstawaniem prasy, z formowaniem się koncepcji wolności myśli, słowa i przekonań. Na kształt unormowań prawnych decydujący wpływ miało istnienie cenzury zarówno kościelnej, jak i państwowej. Także w Polsce — od XV wieku — dało się zauważyć działalność cenzury kościelnej, wspieranej przez polskich królów. Do czasu wejścia w życie ustawy z 26 stycznia 1984 r. (data ogłoszenia — 7 lutego 1984 r., DzU nr 5, poz. 24; data wejścia w życie — 1 lipca 1984 r.) — Prawo prasowe, regulacje prawne dotyczące prasy w dużej mierze uzależnione były od rozwiązań prawnych państw zaborczych, a następnie od kształtu ustroju gospodarczo-politycznego Polski. Najważniejsze wydarzenia związane z rozwojem ustawodawstwa prasowego w Polsce zostały przedstawione w tabeli 1.

Tabela 1. Rozwój ustawodawstwa prasowego w Polsce

Data	Opis wydarzenia
1	2
XV wiek	Początek działalności cenzury kościelnej , wspieranej przez królów polskich.
1520, 1522 i 1523 r.	Wydanie edyktów króla Zygmunta Starego , które zakazywały sprowadzania, sprzedawania i czytania ksiąg heretyckich pod groźbą kary śmierci lub banicji i konfiskaty majątku. Mocą edyktów została powołana specjalna komisja, w skład której wchodziły zarówno osoby duchowne, jak i świeckie, sprawująca nadzór nad działalnością drukarzy i księgarzy.
1556 r.	Wydanie edyktu króla Zygmunta Augusta , w którym zakazane było nawet posiadanie ksiąg heretyckich.
1573 r.	Konfederacja warszawska — zakazywała władzom świeckim prześladowań religijnych. Polska miała opinię kraju tolerancyjnego, do czego przyczynił się fakt, że niektórzy z możnowładców byli innowiercami lub sprzyjali im, zezwalając na ich działalność w swoich dobrach ² .

² B. Szyndler, *Dzieje cenzury w Polsce do 1918 roku*, Kraków 1993, s. 24.

1	2
27 lipca 1579 r.	Wydanie edyktu króla Stefana Batorego , którym zakazane było wysyłanie informacji o działaniach wojennych.
7 lutego 1580 r.	Wydanie uniwersału króla Stefana Batorego , który zakazywał ogłaszania dziejów historycznych lub współczesnych wydarzeń bez zezwolenia króla.
1620 r.	Wydanie edyktu króla Zygmunta III Wazy , który zakazywał drukowania i przechowywania dzieł innowierczych. Nie zyskał on jednak aprobaty sejmu.
1740–1780	W Galicji za rządów Marii Teresy nastąpiło przeniesienie funkcji cenzury , sprawowanej przez hierarchię kościelną, na władzę państwową.
11 czerwca 1781 r.	W Galicji Józef II wydał ustawę, która utrzymywała dotychczasowe restrykcje w stosunku do druków występującym przeciw religii, moralności oraz etyce i jednocześnie objęła problematykę polityczną. Ustawę tą odwołał po sześciu latach, zastępując dotychczasową cenzurę prewencyjną — cenzurą represyjną.
1790 r.	Powrót prewencyjnej kontroli druków w Galicji.
5 stycznia 1791 r.	Uchwalenie Praw Kardynalnych Niewzruszonych , które gwarantowały w art. XI wolność słowa i druku wszystkim obywatelom. Wyjątek stanowiły nawoływanie do buntu i zniesławienie, za które przewidywano odpowiedzialność sądową ³ . Utrzymano jednocześnie cenzurę kościelną.
1792 r.	Konfederacja targowicka — wprowadziła cenzurę prewencyjną i likwidowała prasę patriotyczną.
22 lutego 1795 r.	Uchwalenie ustawy, która w Galicji wprowadzała nowy ostry kurs cenzuralny . Utrzymała w praktyce swą ważność do 1848 roku.
1804 r.	Powołanie centralnego urzędu cenzury , który pełnił swoje obowiązki na terenach polskich wcielonych do Rosji w wyniku rozbiorów. Okres cenzury prewencyjnej trwał aż do 1865 roku.
1807 r.	Wprowadzenie cenzury w Księstwie Warszawskim . Francuzi organizację i nadzór nad cenzurą powierzyli Dyrektorowi Policji.
1810 r.	W Galicji jednolita instrukcja dla cenzury nakazywała we wstępie: „Żaden promień światła — obojętnie skąd on wychodzi — nie śmie być nie zauważony i nie doceniony w monarchii ani pozbawiony swego oddziaływania, ale z rozważną refleksją muszą współdziałać serce i głowa, by ustrzec małoletnich przed niszczącymi wymysłami odrażającej fantazji, przed trującym wyzwaniem nieodpowiedzialnych kusicieli i groźnymi urojeniami chorych mózgów” ⁴ .

³ I. Dobosz, *Prawo prasowe. Podręcznik*, Warszawa 2006, s. 20.

⁴ M. Tyrowicz, *Prasa Galicji i Rzeczypospolitej Krakowskiej 1772–1850. Studia porównawcze*, Kraków 1979, s. 25.

1	2
1815 r.	Wprowadzenie cenzury na terenie Wolnego Miasta Krakowa. Nadzór nad cenzurą sprawował senat.
1815 r.	Ogłoszenie przez cara Aleksandra I konstytucji Królestwa Polskiego , która przewidywała wolność druku, jednak była ona wielokrotnie łamana przez interwencje Wielkiego Księcia Konstantego.
1819 r.	Wprowadzenie cenzury w Królestwie Polskim. Organami właściwymi w sprawach cenzury były: Komitet Cenzury oraz dyrektor generalny Komisji Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.
18 października 1819 r.	Wydanie edyktu Fryderyka Wilhelma III , który obejmując cenzurą prewencyjną wszystkie druki, obowiązywał między innymi w Wielkim Księstwie Poznańskim, Prusach Wschodnich i Zachodnich. Mocą edyktu Powołane zostało również Najwyższe Kolegium Cenzury.
1832 r.	W Wolnym Mieście Krakowie powołano Komitet Cenzury oparty na wzorach austriackich.
1846 r.	Po likwidacji Rzeczypospolitej Krakowskiej działalność cenzury oparto na prawie austriackim.
17 marca 1848 r.	Uchwalenie pruskiej ustawy o prasie , która znosiła cenzurę prewencyjną w prasie.
30 czerwca 1849 r.	Uchwalenie w Prusach ustawy prasowej , która znosiła cenzurę prewencyjną.
31 stycznia 1850 r.	Uchwalenie konstytucji pruskiej , która w art. 27 deklarowała wolność słowa i druku. Dopuszczała jednak ograniczenie tej wolności w drodze ustawy prasowej.
1855–1865	Reforma cenzury w Rosji — przejście w system cenzury represyjnej, obowiązującej do wybuchu I wojny światowej.
17 grudnia 1862 r.	Wydanie austriackiej ustawy prasowej, na podstawie której wydawca przed rozpoczęciem wydawania czasopisma, miał obowiązek zawiadomić o tym władze bezpieczeństwa ⁵ . Do obowiązków drukarza należało dostarczenie prokuraturze egzemplarza obowiązkowego z rozpoczęciem rozdzielania lub rozsyłki. Na mocy przepisów wykonawczych do ustawy prasowej, w większych miastach powołano specjalnych urzędników prokuratury do wykonywania funkcji policji sądowej w sprawach prasowych.
21 grudnia 1867 r.	Uchwalenie konstytucji austriackiej , która głosiła wolność prasy w granicach obowiązujących ustaw i znosiła system koncesyjny.
1869 r.	Rozciągnięcie na obszar Królestwa Polskiego mocy prawnej ukazu z 6 kwietnia 1865 r. o tymczasowych prawach o drukach.

⁵ Z. Kmiecik, *Prasa polska 1864–1918*, Warszawa 1976, s. 117.

1	2
23 maja 1873 r.	Wejście w życie ustawy o postępowaniu karnym w sprawach prasowych — obowiązującej na obszarze zaboru austriackiego — która stanowiła, że o przekroczeniach prasowych mają orzekać sądy powiatowe, a o zbrodniach i występkach popełnionych treścią pisma drukowanego — sądy przysięgłych.
7 maja 1874 r.	Uchwalenie ustawy prasowej Rzeszy , która obowiązywała na ziemiach polskich po odzyskaniu niepodległości z przerwami aż do 1938 roku. Zasady funkcjonowania prasy zmieniły również kodeks karny z 1871 roku i kodeks postępowania karnego z 1877 roku.
1903 r.	Na ziemiach dawnego zaboru rosyjskiego zaczął obowiązywać kodeks karny (tzw. kodeks Tagancewa), który w sposób szczegółowy regulował odpowiedzialność karną za przestępstwa prasowe (art. 292–309) ⁶ .
1905 r.	Wydanie w Rosji ustawy o cenzurze i prasie (w latach 1906 i 1908 była ona uzupełniana i zmieniana).
1905–1907	W okresie rewolucji dokonały się istotne zmiany w prawie prasowym. Pod naporem walk rewolucyjnych w całym państwie rosyjskim władze carskie zmuszone były zreformować despotyczne reguły prawa prasowego, co pozwoliło na swobodne otwieranie pism polskich w Królestwie Polskim i guberniach zachodnich cesarstwa. Pod wpływem ostrych protestów dziennikarzy polskich władze carskie musiały w dniu 7 listopada 1905 roku znieść cenzurę prewencyjną. I mimo ostrych sankcji i kar, jakie zaczęto stosować od początku 1906 roku w celu ograniczenia swobody w wypowiedzaniu się legalnej prasy polskiej, nie zdołano jej już tak ograniczać, jak za czasów cenzury prewencyjnej ⁷ .

⁶ W części piętnastej kodeksu pt. „Pogwałcenie przepisów nadzoru nad prasą” przewidziano odpowiedzialność karną m.in. za: urządzenie lub utrzymywanie zakładu drukarskiego wbrew przepisom prawa (art. 292), niezłożenie właściwej władzy w określonym terminie odpowiedniej liczby egzemplarzy druków (art. 293a), wprowadzenie do obiegu wydawnictwa z fałszywym zaznaczeniem o pozwoleniu cenzury (art. 294), otwarcie czytelnicy lub księgarni albo prowadzenie handlu drukami bez spełnienia wymaganych warunków (art. 296), zamieszczenie ogłoszenia, którego druk jest zakazany (art. 299a), puszczenie w obieg nowego wydawnictwa periodycznego bez spełnienia warunków wymaganych przez ustawę (art. 303a), niezamieszczenie we właściwym terminie wyroku lub decyzji sądu albo urzędowego ostrzeżenia, zaprzeczenia lub sprostowania, albo też zaprzeczenia lub sprostowania zakomunikowanego przez osobę prywatną (art. 306).

⁷ Z. Kmiecik, *Prasa polska w rewolucji 1905–1907*, Warszawa 1980, s. 260–261.

1	2
23 kwietnia 1906 r.	Konstytucja rosyjska w art. 79 przyznawała każdemu wolność wyrażania swoich myśli słowem i pismem oraz rozpowszechniania ich drukiem lub innymi sposobami w granicach określonych przez ustawy.
20 lipca 1914 r.	Wejście w życie tymczasowej ustawy o cenzurze wojennej , poddającej prewencyjnej cenzurze wojskowej wszystkie wydawnictwa. Obowiązywała ona na terenie Królestwa Polskiego.
3 maja 1915 r.	W Wolnym Mieście Krakowie obowiązywały zasady konstytucyjne zawarte w traktacie dodatkowym kongresu wiedeńskiego z 3 maja 1915 roku. Jej tekst poszerzony przez Komisję Organizacyjną trzech zaborców w 1818 roku stanowił, że gwarancje wolności druku uzależnione są od wprowadzenia w życie kodeksu karnego. Wyjaśniano, że obowiązujące na tym terenie ustawodawstwo karne opiera się — z mocy dekretu Księstwa Warszawskiego z 1810 roku — na austriackim kodeksie karnym z 1803 roku. Jednak kodeks karny w Krakowie nie został nigdy opracowany, dlatego też przestępstwa w druku były tu sądzone i wyrokowane podobnie jak w Galicji ⁸ .
listopad 1918 r. — maj 1926 r.	Od odzyskania przez Polskę niepodległości do przewrotu majowego prasie sprzyjały zarówno życie polityczne, jak i warunki prawne (konstytucja marcowa). Prasa dysponowała niemal pełną swobodą wypowiedzi. W tym okresie prasa informacyjna stanowiła narzędzie do kształtowania postaw społecznych. Największym partyjnym wydawcą w Polsce była Narodowa Demokracja ⁹ .
7 lutego 1919 r.	Na terenie zaboru rosyjskiego wszedł w życie dekret w przedmiocie tymczasowych przepisów prasowych (Dz. Praw. nr 14, poz. 186).
17 lipca 1919 r.	Na tzw. ziemiach wschodnich kwestie prawa prasowego regulowało rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich w przedmiocie tymczasowych przepisów prasowych.

⁸ M. Tyrowicz, *Prasa Galicji...*, wyd. cyt., s. 26.

⁹ Od okresu dwudziestolecia międzywojennego część środowiska dziennikarskiego prowadziła walkę o likwidację prawa prasowego. Sukcesem tej grupy było skłonienie praktyki do nieuznawania za obowiązujący dekretu — Prawo prasowe z 1938 r. Spór rozstrzygnęła dopiero klauzula derogacyjna wprowadzona art. 60 ustawy z 26 stycznia 1984 r. — Prawo prasowe.

1	2
17 marca 1921 r.	Uchwalenie konstytucji marcowej, która w art. 104 gwarantowała wolność słowa, z wyłączeniem sytuacji powodujących naruszenie prawa. Zasadę wolności prasy formułował art. 105, uznając jako sprzeczne z nią cenzurę, system koncesyjny na wydawanie druków, odebranie debitu pocztowego i zakaz rozpowszechniania pism i druków wydawanych w kraju¹⁰. Uzupełnieniem art. 105 Konstytucji, były: art. 104 — gwarantujący swobodę wyrażania swoich myśli i przekonań, art. 23 — przewidujący zakaz łączenia mandatu poselskiego z funkcją redaktora odpowiedzialnego, art. 31 — gwarantujący swobodę rozpowszechniania sprawozdań z jawnych posiedzeń Sejmu i komisji sejmowych oraz art. 82 — gwarantujący zasadę jawności rozprawy sądowej i publikowania sprawozdań z rozpraw. Należy podkreślić, że art. 124 Konstytucji przewidywał możliwość zawieszenia wolności prasy w wypadku wybuchu wojny, rozruchów wewnętrznych lub rozległych knozań o charakterze zdrady stanu, zagrażających Konstytucji albo bezpieczeństwu obywateli¹¹. Nie zakreślając granic swobody głoszenia poglądów i przekazywania informacji, Konstytucja odsyłała do przepisów szczególnych dawnych państw zaborczych: ustawy prasowej niemieckiej z 1874 roku i kodeksu karnego z 1877 roku, które obowiązywały na ziemiach byłego zaboru pruskiego, ustawy prasowej austriackiej z 1862 roku i ustawy karnej z 1852 roku w odniesieniu do terenów, które im podlegały przed 1818 rokiem oraz kodeksu karnego rosyjskiego z 1903 roku dla obszaru byłego Królestwa Kongresowego i ziem wschodnich. Miały one obowiązywać do chwili wprowadzenia w życie jednolitych postanowień prawnych. Jednakże — z wyjątkiem lat 1927–1930 — pozostawały one w mocy do 1938 roku, gdy wprowadzono nowe prawo prasowe¹².
1924 r.	Powstanie Związku Dziennikarzy RP
od przewrotu majowego (1926 r.) do wybuchu II wojny światowej	Po dojściu do władzy obozu piłsudczyków zmieniły się warunki funkcjonowania prasy. Ośrodek władzy, nazywany potocznie sanacją, prowadził zdecydowaną politykę prasową polegającą na rozbudowywaniu własnego systemu prasowego z jednoczesnym ograniczaniem tytułów opozycyjnych. Polska Agencja Telegraficzna (PAT) znajdowała się w rękach władzy.
1927 r.	W Warszawie powstaje Wyższa Szkoła Dziennikarstwa

¹⁰ I. Dobosz, *Prawo prasowe...*, wyd. cyt., s. 25.

¹¹ M. Pietrzak, *Reglamentacja wolności prasy w Polsce (1918–1938)*, Warszawa 1963, s. 42.

¹² A. Paczkowski, *Prasa polska w latach 1918–1939*, Warszawa 1980, s. 12.

1	2
10 maja 1927 r.	Wydanie dwóch Rozporządzeń Prezydenta RP. Jedno zmieniał niektóre postanowienia ustaw karnych o rozpowszechnianiu nieprawdziwych wiadomości i o zniewagach (DzU z 1927 r., nr 45, poz. 399), drugie zaś — dotyczyło prawa prasowego (DzU z 1927 r., nr 45, poz. 398). Prawo prasowe opierało się na odrzuceniu zasady cenzury prewencyjnej, polegającej na konieczności uzyskania zgody na publikację przed rozpoczęciem rozpowszechniania, na rzecz cenzury represyjnej, w której przestępstwo popełnione w druku rozpowszechnionym podlegało postępowaniu karnemu przed sądem. Rozporządzenie Prezydenta o prawie prasowym likwidowało część odrębności dawnych przepisów, jednocześnie je zaostrzając, między innymi poprzez zwiększenie wysokości kar. W konsekwencji rozpowszechniło się dobrowolne poddawanie się cenzurze prewencyjnej. Władze nadzoru otrzymywały odbitki pism i na nich dokonywały skreśleń, oszczędzając w ten sposób kosztownego dla wydawców zajęcia wydrukowanego nakładu lub wysokich kar sądowych ¹³ .
1928 r.	Powstanie Związku Wydawców Dzienników i Czasopism
28 lutego 1930 r.	W Dzienniku Ustaw została ogłoszona uchwała sejmowa uchylająca oba wyżej wymienione akty prawne (DzU RP z 1935 r., nr 30, poz. 227).
1 września 1932 r.	Wejście w życie rozporządzenia Prezydenta RP z 11 lipca 1932 r. — Kodeks karny (DzU z 1932 r., nr 60, poz. 571). Charakterystyczne dla kodeksu było umieszczenie znacznej liczby przepisów zmierzających do ochrony ustroju oraz określenie przestępstw przeciwko władzom, urządóm i porządkowi publicznemu, które mogły zostać popełnione w druku.
23 kwietnia 1935 r.	Uchwalenie Konstytucji , która w art. 5 wśród swobód obywatelskich wymieniała między innymi wolność słowa, ograniczoną dobrem powszechnym. Sformułowanie takie uważano za nieostre i pozwalające na swobodną interpretację ¹⁴ . Natomiast pominięta została w ustawie zasadniczej wolność prasy, co spowodowało, że utraciła ona charakter normy konstytucyjnej ¹⁵ .
22 listopada 1938 r.	Podpisanie dekretu o ochronie niektórych interesów Państwa , rozszerzający zakres kar za rozpowszechnianie nieprawdziwych wiadomości, ograniczający sprawozdania z rozpraw sądowych, regulujący tajemnicę śledztwa oraz wprowadzający wysokie kary za propagandę strajków (DzU z 1938 r., nr 91, poz. 623).

¹³ A. Paczkowski, *Prasa polska...*, wyd. cyt., s. 13.

¹⁴ M. Pietrzak, *Reglamentacja wolności prasy...*, wyd. cyt., s. 68.

¹⁵ J. Sobczak, *Prawo prasowe. Podręcznik akademicki*, Warszawa 2000, s. 57.

1	2
28 listopada 1938 r. ¹⁶	Wejście w życie podpisanego przez Prezydenta dekretu — Prawo prasowe (DzU z 1938 r., nr 89, poz. 608). Ten akt prawny wdrażał wiele zmian na niekorzyść prasy. Przyjmował wysoką nawiązkę za szkody moralne i poważnie zaostrzał kary pieniężne. Ponadto ograniczał uprawnienia sądu przy zajmowaniu czasopism, rozszerzając w tym zakresie kompetencję władzy administracyjnej i prokuratorskiej, co mogło uzasadniać nazwanie tego aktu — ustawą kagańcową ¹⁷ . Przepis art. 1 dekretu stanowił — podobnie jak ustawa zasadnicza w kwestii wolności słowa — że granicą wolności prasy jest dobro powszechne.
22 lipca 1944 r.	Uchwalenie Manifestu PKWN , zgodnie z którym nadzór i kontrola wszystkich środków masowego przekazu w Polsce miały być sprawowane przez resort Informacji i Propagandy, który to w 1945 roku został przekształcony w Ministerstwo Informacji i Propagandy ¹⁸ .
5 lipca 1946 r.	W tajemnicy przed opinią publiczną — dekretem (DzU z 1946 r., nr 34, poz. 210) minister bezpieczeństwa publicznego powołał do życia Centralne Biuro Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk . Biuro to — w 1946 roku — zostało zastąpione przez Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk, który aż do 1990 roku zajmował się cenzurą prewencyjną.
19 kwietnia 1969 r.	Wejście w życie ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r. — Kodeks karny (DzU z 1969 r., nr 13, poz. 94).
31 lipca 1981 r.	Uchwalenie ustawy o kontroli publikacji i widowisk (DzU z 1981 r., nr 20, poz. 99).
26 stycznia 1984 r.	Uchwalenie ustawy — Prawo prasowe (DzU z dnia 7 lutego 1984 r., nr 5, poz. 24).
15 listopada 1984 r.	Uchwalenie ustawy o łączności, która przyznawała Państwu monopol w zakresie radiofonii i telewizji oraz kolportażu prasy (DzU z 1984 r., nr 54, poz. 275).

¹⁶ W kwestii okresu obowiązywania dekretu prasowego z 1938 roku pojawiła się w doktrynie różnica zdań wynikająca z postanowienia 7 sędziów Sądu Najwyższego z 26 listopada 1970 roku. Postanowieniem tym sąd uznał, że dekret przestał obowiązywać z dniem wejścia w życie kodeksu karnego, czyli 1 stycznia 1970 roku. Jednak część przedstawicieli nauki twierdziła, że nowy kodeks karny uchyla tylko przepisy karne dekretu, w pozostałym zaś zakresie obowiązując nadal. Wątpliwości te całkowicie usunął artykuł 60 ustawy z 26 stycznia 1984 r. — Prawo prasowe, który stanowił, że „Z dniem wejścia w życie ustawy tracą moc wszelkie przepisy dotyczące przedmiotów w niej unormowanych, a w szczególności traci moc dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z 21 listopada 1938 r. — Prawo prasowe (DzU, nr 89, poz. 608)”.

¹⁷ I. Dobosz, *Prawo prasowe...*, wyd. cyt., s. 28–29.

¹⁸ Tamże, s. 31.

1	2
7 czerwca 1990 r.	Wejście w życie ustawy z dnia 11 kwietnia 1990 r. o uchyleniu ustawy o kontroli publikacji i widowisk, zniesieniu organów tej kontroli oraz o zmianie ustawy — Prawo prasowe (DzU z 1990 r., nr 29, poz. 173).
29 grudnia 1992 r.	Uchwalenie ustawy o radiofonii i telewizji (DzU z 2011 r., nr 43, poz. 226).
4 lutego 1994 r.	Uchwalenie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (DzU z 2006 r., nr 90, poz. 631).
2 kwietnia 1997 r.	Uchwalenie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (DzU z 1997 r., nr 78, poz. 483).
31 lipca 1997 r.	Uchwalenie ustawy o Polskiej Agencji Prasowej (DzU z 1997 r., nr 107, poz. 687).
1 września 1998 r.	Wejście w życie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny (DzU z 1997 r., nr 88, poz. 553).
30 czerwca 2005 r.	Uchwalenie ustawy o kinematografii (DzU z 2005 r., nr 132, poz. 1111).

Źródło: opracowanie własne

2. Źródła prawa prasowego

Podstawowym źródłem prawa prasowego jest ustawa z 26 stycznia 1984 r. — Prawo prasowe (DzU z 7 lutego 1984 r., nr 5, poz. 24 z późn. zm.). Poza tym, że określa ona zakres przedmiotowy oraz zasady funkcjonowania prasy w Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1–9), to reguluje również:

- prawa i obowiązki dziennikarzy (art. 10–16),
- warunki funkcjonowania Rady Prasowej (art. 17),
- organizację działalności prasowej (art. 19–27),
- publikację sprostowań, komunikatów i ogłoszeń (art. 31a–36),
- odpowiedzialność prawną (art. 37–49a),
- postępowanie w sprawach prasowych (art. 50–54c).

Do ustawy Prawo prasowe wydane zostały następujące akty wykonawcze:

- rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 1 lipca 1984 r. w sprawie zakresu działania oraz trybu powoływania i działania Rady Prasowej (DzU z 1984 r., nr 40, poz. 214 z późn. zm.),
- rozporządzenie ministra sprawiedliwości z 9 lipca 1990 r. w sprawie rejestru dzienników i czasopism (DzU z 1990 r., nr 46, poz. 275 z późn. zm.),
- rozporządzenie Rady Ministrów z 8 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji i zadań rzeczników prasowych w urzędach organów administracji rządowej (DzU z 2002 r., nr 4, poz. 36),

Drugim aktem prawnym regulującym funkcjonowanie mediów w Polsce jest ustawa z 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (tekst jedn. DzU z 2011 r., nr 43, poz. 226 z późn. zm.). Określa ona:

- zadania radiofonii i telewizji (art. 1),
- zakres podmiotowy i przedmiotowy regulacji (art. 1a–4),
- warunki działalności Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (art. 5–12),
- warunki nadawania programów radiowych i telewizyjnych (art. 13–20c),
- zadania publicznej radiofonii i telewizji (art. 21–32),
- warunki uzyskania koncesji na rozpowszechnianie programów (art. 33–40b),
- zasady rozpowszechniania niektórych programów telewizyjnych i rozpowszechniania programów (art. 41–46b),
- warunki dostarczania audiowizualnych usług medialnych na żądanie (art. 47a–47k),
- odpowiedzialność prawną (art. 52–56).

Najważniejszymi aktami wykonawczymi do ustawy o radiofonii i telewizji są:

- rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z 28 maja 2013 r. w sprawie niższego udziału w programie telewizyjnym audycji z udogodnieniami odbioru dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu (DzU z 2013 r., poz. 631),
- rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z 6 grudnia 2012 r. w sprawie niższego udziału w programie telewizyjnym audycji wytworzonych pierwotnie w języku polskim i audycji europejskich oraz w programie radiowym utworów słowno-muzycznych wykonywanych w języku polskim (DzU z 2012 r., poz. 1411),
- rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z 12 lipca 2011 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez nadawcę ewidencji czasu nadawania audycji wytworzonych pierwotnie w języku polskim, audycji europejskich i audycji europejskich wytworzonych przez producentów niezależnych oraz czasu jej przechowywania (DzU z 2011 r., nr 160, poz. 962),
- rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z 30 czerwca 2011 r. w sprawie sposobu prowadzenia w programach radiowych i telewizyjnych działalności reklamowej i telesprzedaży (DzU z 2011 r., nr 150, poz. 895 z późn. zm.),
- rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z 30 czerwca 2011 r. w sprawie szczegółowych warunków lokowania produktów (DzU z 2011 r., nr 161, poz. 977 z późn. zm.),

- rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z 30 czerwca 2011 r. w sprawie sposobu sponsorowania audycji lub innych przekazów (DzU z 2000 r., nr 65, poz. 785 z późn. zm.),
- rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z 23 czerwca 2005 r. w sprawie kwalifikowania audycji lub innych przekazów mogących mieć negatywny wpływ na prawidłowy fizyczny, psychiczny lub moralny rozwój małoletnich oraz audycji lub innych przekazów przeznaczonych dla danej kategorii wiekowej małoletnich, stosowanie wzorów symboli graficznych i formuł zapowiedzi (tekst jedn. DzU z 2014 r., poz. 311),
- rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z 23 czerwca 2005 r. w sprawie listy wydarzeń uznanych przez inne państwa europejskie za ważne wydarzenia oraz zasad wykonywania wyłącznych praw do telewizyjnych transmisji takich wydarzeń (DzU z 2004 r., nr 82, poz. 765),
- rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z 23 czerwca 2005 r. w sprawie trybu postępowania w związku z prezentowaniem i wyjaśnianiem w publicznej radiofonii i telewizji polityki państwa przez naczelne organy państwowe (DzU z 1996 r., nr 109, poz. 526),
- rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z 24 kwietnia 2003 r. w sprawie trybu postępowania w związku z przedstawianiem w programach publicznej radiofonii i telewizji stanowisk partii politycznych, związków zawodowych i związków pracodawców w węzłowych sprawach publicznych (DzU z 2003 r., nr 75, poz. 679 z późn. zm.),
- rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z 4 stycznia 2007 r. w sprawie zawartości wniosku o udzielenie koncesji oraz szczegółowego trybu postępowania w sprawach udzielania i cofania koncesji na rozpowszechnianie i rozprowadzanie programów radiofonicznych i telewizyjnych (DzU z 2007 r., nr 5, poz. 41 z późn. zm.),
- rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z 5 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad ochrony małoletnich w audiowizualnych usługach medialnych na żądanie (DzU z 2013 r., poz. 209).
Dodatkowo zagadnienia prawa prasowego unormowane zostały w:
- ustawie z 31 lipca 1997 r. o Polskiej Agencji Prasowej (DzU z 1997 r., nr 107, poz. 687 z późn. zm.),
- ustawie z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. DzU z 2006 r., nr 90, poz. 631 z późn. zm.),
- ustawie z 30 czerwca 2005 r. o kinematografii (DzU z 2005 r. nr 132, poz. 1111 z późn. zm.).

To co decyduje o specyfice prawa prasowego, to jego ścisłe powiązanie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (DzU z 1997 r., nr 78, poz. 483 z późn. zm.), a konkretnie z art. 14, 54 i 213–215. Normy prawa prasowego podlegają bowiem ścisłej kontroli z punktu widzenia ich zgodności z ustawą zasadniczą¹⁹.

Nie można zapomnieć również o niezwykle istotnych aktach prawa międzynarodowego, takich jak:

- Europejska konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 4 listopada 1950 r. ratyfikowana przez Polskę 2 października 1992 r. (DzU z 1993 r., nr 61, poz. 284),
- dyrektywa Rady Unii Europejskiej o telewizji bez granic nr 89/552/EEC z 3 października 1989 r. (DzU WE nr L298 z 17 października 1989 r.),
- Europejska konwencja o telewizji ponadgranicznej uchwalona w Strasburgu 5 maja 1989 r. ratyfikowana przez Polskę 9 lipca 1990 r. (DzU z 1995 r., nr 32, poz. 60)²⁰,
- dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z 12 grudnia 2006 r. dotycząca reklamy wprowadzającej w błąd i reklamy porównawczej 2006/114/WE (DzU UE L 2006.376.21.).

3. Pojęcia prawa prasowego

3.1. Prawo prasowe

Termin „**prawo prasowe**” może być używany w dwóch znaczeniach. W pierwszym — wąskim — prawo prasowe to tylko ustawa z 26 stycznia 1984 r. — Prawo prasowe. W szerszym znaczeniu prawo prasowe definiowane jest jako ogół norm prawnych regulujących funkcjonowanie mediów, a więc — nie tylko norm ustawy Prawo prasowe, ale również norm: ustawy o radiofonii i telewizji, ustawy o Polskiej Agencji Prasowej, ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawie o kinematografii wraz z aktami wykonawczymi do tych ustaw. Takie szerokie ujęcie prawa prasowego powoduje konieczność odniesienia się również do ustawy z 23 kwietnia 1964 r. — Kodeks cywilny (tekst jedn. DzU z 2014 r.,

¹⁹ M. Zaremba, *Prawo prasowe. Ujęcie praktyczne*, Warszawa 2007, s. 15.

²⁰ Zmodyfikowana protokołem poprawek do europejskiej konwencji o telewizji ponadgranicznej sporządzonym 9 września 1998 r. w Strasburgu. Ustawa o ratyfikacji protokołu została opublikowana w DzU z 2000 r., nr 70, poz. 817. Protokół poprawek do europejskiej konwencji o telewizji ponadgranicznej został opublikowany w DzU z 2004 r., nr 28, poz. 250.

poz. 121), a szczególnie do przepisów regulujących kwestie naruszenia dóbr osobistych (art. 23 i 24 k.c.) oraz do przepisów ustawy z 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny (DzU z 1997 r., nr 88, poz. 552 z późn. zm.), określających typy przestępstw, których znamiona mogą być zawarte w treści opublikowanego materiału prasowego.

3.2. Media i prasa

W aktualnie obowiązującym stanie prawnym można wskazać cztery terminy stosowane na określenie mediów:

- 1) **środki społecznego przekazu** — o których mowa w art. 14 Konstytucji RP;
- 2) **środki masowego komunikowania** — którym posłużył się ustawodawca określając znamiona przestępstw zniesławienia (art. 212 § 2 k.k.) i zniewagi (art. 216 § 2 k.k.);
- 3) **środki przeznaczone do rozpowszechniania, niezależnie od techniki przekazu, w szczególności publikacje nieperiodyczne oraz inne wytwory druku, wizji i fonii** — o których mowa w art. 54b ustawy Prawo prasowe;
- 4) **prasa** — jako termin, który został wprost zdefiniowany w art. 7 ust. 2 pkt 1 ustawy Prawo prasowe.

Przepis art. 14 Konstytucji RP stanowi, że Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność prasy i innych środków społecznego przekazu. Tym samym uznać należy, że prasa jest jednym ze środków społecznego przekazu.

Zgodnie z art. 7 ust. 2 pkt 1 ustawy Prawo prasowe **prasa** oznacza publikacje periodyczne, które nie tworzą zamkniętej, jednorodnej całości, ukazujące się nie rzadziej niż raz do roku, opatrzone stałym tytułem albo nazwą, numerem bieżącym i datą, a w szczególności: dzienniki i czasopisma, serwisy agencyjne, stałe przekazy teleksowe, biuletyny, programy radiowe i telewizyjne oraz kroniki filmowe; prasą są także wszelkie istniejące i powstające w wyniku postępu technicznego środki masowego przekazu, w tym także rozgłosnie oraz tele- i radiowęzły zakładowe, upowszechniające publikacje periodyczne za pomocą druku, wizji, fonii lub innej techniki rozpowszechniania; prasa obejmuje również zespoły ludzi i poszczególne osoby zajmujące się działalnością dziennikarską.

Przesłanki definicji prasy spełniają elektroniczne wersje poszczególnych gazet udostępniane pod adresami internetowymi, gdzie zamieszczone są te same artykuły, które publikowane są w wersji standardowej. Tego typu strony spełniają łącznie przesłanki tworzenia jednorodnej, zamkniętej

całości, ukazującej się nie rzadziej niż raz do roku, opatrzonej stałym tytułem lub nazwą, numerem bieżącym lub datą²¹.

W tej kwestii wypowiedział się również Sąd Najwyższy, stwierdzając, że prasą są zarówno dzienniki i czasopisma, jak i „wszelkie istniejące i powstające w wyniku postępu technicznego środki masowego przekazu (...) upowszechniające publikacje periodyczne za pomocą druku, wizji, fonii lub innej techniki rozpowszechniania” — art. 7 ust. 2 pkt 1 *in fine* Prawa prasowego. W tej sytuacji jest rzeczą bezsporną, że dzienniki i czasopisma przez to, że ukazują się w formie przekazu internetowego, nie tracą znamion tytułu prasowego, i to zarówno wówczas gdy przekaz internetowy towarzyszy przekazowi utrwalonemu na papierze, drukowanemu, stanowiąc inną, elektroniczną jego postać w systemie *on line*, jak i wówczas, gdy przekaz istnieje tylko w formie elektronicznej w Internecie, ale ukazuje się tylko periodycznie, spełniając wymogi, o których mowa w art. 7 ust. 2 Prawa prasowego. Osoba rozpowszechniająca bez rejestracji we właściwym sądzie okręgowym dziennik bądź czasopismo za pośrednictwem Internetu zarówno wówczas, gdy przekaz taki towarzyszy przekazowi utrwalonemu na papierze, stanowiąc inną elektroniczną jego postać, jak i wówczas, gdy istnieje tylko w formie elektronicznej w Internecie, wyczerpuje znamiona przestępstwa z art. 45 ustawy Prawo prasowe²².

Na podstawie art. 54b ustawy Prawo prasowe przepisy o odpowiedzialności prawnej i o postępowaniu w sprawach prasowych stosuje się odpowiednio do naruszeń prawa związanych z przekazywaniem myśli ludzkiej za pomocą innych niż prasa środków przeznaczonych do rozpowszechniania, niezależnie od techniki przekazu, w szczególności publikacji nieperiodycznych oraz innych wytworów druku, wizji i fonii. Na mocy tego przepisu, według zasad określonych w art. 7 ust. 2 pkt 1 Prawa prasowego, kształtować się będzie odpowiedzialność m.in. redaktorów wydawnictw książkowych, twórców filmów, wideokaset, wydawców płyt gramofonowych i taśm magnetofonowych. Dyspozycja art. 54b Prawa prasowego może stać się podstawą odpowiedzialności osób zamieszczających materiały zniesławiające, obelżywe bądź naruszające dobra osobiste w Internecie. Stanowi on także możliwość pociągnięcia tą drogą wydawców publikacji nieperiodycznych, w tym także książek.

W literaturze przedmiotu można znaleźć wypowiedzi, że na podstawie art. 54b Prawa prasowego winno się stosować przepisy prawa prasowego do wszelkich internetowych wydań prasy klasycznej, które z reguły

²¹ E. Ferenc-Szydelko, *Prawo prasowe. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 78.

²² Postanowienie SN z 27 lipca 2007 r., IV KK 174/07, OSP 2008, nr 6, poz. 60.

treściowo są tożsame, różnią się tylko techniką przekazu i bardziej interaktywnym sposobem prezentacji. Nie należy jednak przesuwac zakresu zastosowania tego przepisu art. 54b Prawa prasowego do prawa karnego, ponieważ należałoby się posłużyć w tym miejscu analogią na niekorzyść, która w prawie karnym jest wykluczona²³. Zaznacza się także, że publikacja różnych treści na stronach www wyczerpuje przesłanki z art. 54b Prawa prasowego. Jeśli zgodzić się ze stwierdzeniem, że periodyczne publikacje na stronach *World Wide Web* są prasą, to konsekwencją tego powinno być przyznanie, że redaktor naczelny takiej „gazety” ma obowiązek bezpłatnego zamieszczania sprostowań i odpowiedzi w sytuacjach wskazanych w art. 31 Prawa prasowego. Terminy ich zamieszczenia zależne są od zakwalifikowania danej publikacji jako dziennika bądź też czasopisma, co często nie będzie możliwe. W przypadku kiedy poszczególne części publikacji internetowej są aktualizowane z różną częstotliwością, trzeba chyba przyjąć za podstawę rozróżnienia cechę przeważającą, albo brać pod uwagę częstotliwość ukazywania się tej jej części, w której ukazała się publikacja naruszająca dobra osobiste²⁴.

Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego **środkami masowego komunikowania** są wszystkie środki, których działanie sprowadza się do masowego przekazywania rozmaitych treści, czyli do środków tych wypadnie zaliczyć nie tylko prasę drukowaną, przekaz radiowy i telewizyjny, ale także książkę, plakat, film oraz przekaz za pomocą Internetu. Gwarantowana w treści art. 14 Konstytucji wolność prasy i innych środków społecznego przekazu obejmuje także swoim zasięgiem środki masowego komunikowania, o jakich mowa w art. 216 § 2 i 212 § 2 k.k. Internet jest środkiem masowego komunikowania, o jakim mowa w art. 212 § 2 i 216 § 2 k.k., za pomocą których sprawca może dopuścić się zarówno zniesławienia, jak i znieważenia²⁵.

3.3. Dziennik, czasopismo i materiał prasowy

Przepis art. 7 ust. 2 pkt 2 Prawa prasowego definiuje **dziennik** jako ogólnoinformacyjny druk periodyczny lub przekaz za pomocą dźwięku oraz dźwięku i obrazu, ukazujący się częściej niż raz w tygodniu. Zaś **czasopismo** — zgodnie z art. 7 ust. 2 pkt 3 Prawa prasowego — to druk

²³ M. Kliś, *Przestępstwa elektroniczne w aspekcie prawa autorskiego*, Cz.PKiNP 2003, nr 2, s. 109 i n.

²⁴ M. Wojtasik, *Naruszenie dóbr osobistych w Internecie*, R. Pr. 2001, nr 6, s. 40 i n.

²⁵ Postanowienie SN z 7 maja 2008 r., III KK 234/07, OSNKW 2008, nr 9, poz. 69.

periodyczny ukazujący się nie częściej niż raz w tygodniu, a nie rzadziej niż raz w roku; przepis ten stosuje się odpowiednio do przekazu za pomocą dźwięku oraz dźwięku i obrazu innego niż określony w art. 7 ust. 2 pkt 2 Prawa prasowego.

W definicjach tych pojawia się kryterium periodyczności. Jego spełnienie należy rozumieć jako sukcesywne, następujące w regularnych odstępach czasu ukazywanie się kolejnych, nowych nośników informacji przynależnych do danego druku czy przekazu audialnego albo audiowizualnego²⁶.

Odnosząc się do legalnej definicji dziennika Sąd Najwyższy zauważył, że przekaz za pośrednictwem Internetu, jeżeli spełnia wymogi określone w treści art. 7 ust. 2 pkt. 1 ustawy z 26 stycznia 1984 r. — Prawo prasowe (DzU nr 5, poz. 24 z późn. zm.) jest prasą, a interwał czasowy, w jakim się pojawia determinuje to, czy jest to dziennik, czy też czasopismo w rozumieniu art. 7 ust. 2 pkt 2 Prawa prasowego²⁷. Natomiast dzienniki i czasopisma przez to, że ukazują się w formie przekazu internetowego nie tracą znamion tytułu prasowego, i to zarówno wówczas, gdy przekaz internetowy towarzyszy przekazowi utrwalonemu na papierze, drukowanemu, stanowiąc inną, elektroniczną jego postać w systemie *on line*, jak i wówczas, gdy przekaz istnieje tylko w formie elektronicznej w Internecie, ale ukazuje się tylko periodycznie, spełniając wymogi, o których mowa w art. 7 ust. 2 Prawa prasowego. Zdaniem sądu prasy ukazującej się w Internecie nie wolno utożsamiać z witryną internetową, bowiem ustawodawca nie nałożył obowiązku rejestracji na strony czy witryny internetowe, a objął tym obowiązkiem jedynie prasę, a ściślej rzecz biorąc dzienniki i czasopisma.

Materiałem prasowym jest każdy opublikowany lub przekazany do opublikowania w prasie tekst albo obraz o charakterze informacyjnym, publicystycznym, dokumentalnym lub innym, niezależnie od środków przekazu, rodzaju, formy, przeznaczenia czy autorstwa (art. 7 ust. 2 pkt 4 Prawa prasowego).

Termin „tekst opublikowany” może być rozumiany jako tekst (obraz), który dany dziennik lub czasopismo opublikowało, lub jako tekst, który został opublikowany wcześniej gdzie indziej, a dziennik lub czasopismo, korzystając z uprawnień przyznanych prasie przez prawo autorskie, przedrukowuje go (powtarza na antenie radiowej lub telewizyjnej)²⁸.

²⁶ M. Zaremba, *Prawo prasowe...*, wyd. cyt., s. 28.

²⁷ Postanowienie SN z 15 grudnia 2010 r., III KK 250/10, OSNKW 2011, nr 3, poz. 26.

²⁸ E. Ferenc-Szydelko, *Prawo prasowe...*, wyd. cyt., s. 82.

Zgodnie z art. 25 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych wolno rozpowszechniać w celach informacyjnych w prasie, radiu i telewizji:

1. już rozpowszechnione:
 - a. sprawozdania o aktualnych wydarzeniach,
 - b. aktualne artykuły na tematy polityczne, gospodarcze lub religijne, chyba że zostało wyraźnie zastrzeżone, iż ich dalsze rozpowszechnianie jest zabronione,
 - c. aktualne wypowiedzi i fotografie reporterskie,
2. krótkie wyciągi z tych sprawozdań i artykułów,
3. przeglądy publikacji i utworów rozpowszechnionych,
4. mowy wygłoszone na publicznych zebraniach i rozprawach; nie upoważnia to jednak do publikacji zbiorów mów jednej osoby,
5. krótkie streszczenia rozpowszechnionych utworów.

Za aktualne artykuły na tematy polityczne, gospodarcze lub religijne (chyba że zostało wyraźnie zastrzeżone, iż ich dalsze rozpowszechnianie jest zabronione) oraz aktualne wypowiedzi i fotografie reporterskie twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia.

W kwestii interpretacji pojęcia materiału prasowego wypowiedział się również Sąd Apelacyjny w Warszawie, który uznał, że publikacje internetowe umieszczone nieodpłatnie przez anonimowych użytkowników portalu internetowego pod artykułem zamieszczonym w elektronicznym wydaniu dziennika, w odróżnieniu od samego artykułu, nie stanowią materiału prasowego w rozumieniu art. 7 ust 2 pkt 1 ustawy z 26 stycznia 1984 r. — Prawo prasowe²⁹. Co się tyczy odpowiedzialności wydawcy za przechowywanie na swojej stronie internetowej wpisów anonimowych internautów naruszających dobro osobiste, to wynika ona z art. 14 ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną, zgodnie z którym nie ponosi odpowiedzialności za przechowywane dane ten, kto udostępniając zasoby systemu teleinformatycznego w celu przechowywania danych przez usługobiorcę nie wie o bezprawnym charakterze danych lub związanej z nimi działalności, a w razie otrzymania urzędowego zawiadomienia lub uzyskania wiarygodnej wiadomości o bezprawnym charakterze danych lub związanej z nimi działalności niezwłocznie uniemożliwi dostęp do tych danych. Usługodawca, który otrzymał urzędowe zawiadomienie o bezprawnym charakterze przechowywanych danych dostarczonych przez usługobiorcę i uniemożliwił dostęp do tych danych, nie ponosi odpowiedzialności względem tego usługobiorcy za szkodę powstałą w wyniku

²⁹ Wyrok S. Apel. w Warszawie z 11 października 2012 r., VI ACa 2/12, Legalis.